

Univerzita Pardubice

Fakulta chemicko – technologická

Katedra analytické chemie

Licenční studium chemometrie

Statistické zpracování dat

ANOVA

**Zdravotní ústav se sídlem v Ostravě
Odbor hygienických laboratoří Karviná**

V Karviné dne 10.1.2005

Ing. Miluše Galuszková

Předmět:

1.5 ANOVA

Přednášející: Prof.RNDr. Milan Meloun, DrSc.

Obsah

Úloha 1	Jednorozměrná ANOVA	3
Úloha 2	Dvojrozměrná ANOVA bez opakování	5
Úloha 3	Dvojrozměrná ANOVA s opakováním	7

Úloha 1 Jednorozměrná ANOVA

Zadání

Tři laboranti (L1, L2, L3) provedli mineralizaci zeminy podle předepsaného postupu. V mineralizátech bylo provedeno stanovení Be.

Pomocí analýzy rozptylu určete, zda nejsou statisticky významné rozdíly v přípravných pracích (mineralizaci) laborantů.

Data: obsah Be v zemině (mg/kg)

Opakování	L1	L2	L3
1	1.28	1.26	1.65
2	1.16	1.35	1.09
3	1.32	1.29	1.29
4	1.40	1.20	1.40
5	1.30	1.10	0.98

Program: **ADSTAT**

Modul: **Analýza rozptylu**

Řešení: **Anova # 1**

Řešení:

Podmínky

Hladina významnosti alfa: 0.050
Transformace: ne
Počet úrovní faktoru A, k: 3
Total size $n=n[1]+n[2]+\dots+n[k]=$ 15
Velikost $n[1]=3$ $n[2]=3$ $n[3]=3$

Průměry a úrovně efektů

Byl proveden výpočet parametrů sloupcových průměrů, celkového průměru, sloupcových efektů, reziduí a diagonálních prvků H_{ij} projekční matice H.

Celkový průměr	1.2713	Reziduální rozptyl	0.028647
Úroveň	Průměr	Efekt	H_{ij}
1	1.2920	0,020667	0.200
2	1.2400	-0.0031333	0.200
3	1.2820	0.010667	0.200

Detekce vlivných bodů

odlehlé 1 vybočující: žádné

Odehlé body nebudou odstraněny, jsou zdrojem informace.

Tabulka ANOVA

H₀: Efekty faktoru A jsou nulové,
H_A: Efekty faktoru A nejsou nulové
Kvantil F (1-alfa, k-1, n-k) = 3.885

Zdroj rozptylu	Stupně volnosti	Součet čtverců	Průměrný čtverec	Testovací kritérium	Závěr H ₀ je	Spočtená hlad. významnosti
Mezi úrovněmi	k-1=2	0.0076133	0.0038067	0.133	akceptována	0.877
Rezidua	n-k=12	0.34376	0.028647			
Celkový	n-1=14	0.35137	0.025098			

Fisher – Snedecorovo testační kritérium nabývá hodnoty 0.133, která je nižší než je kvantil $F(1-\alpha, 2, 12) = 3.885$, spočtená hladina významnosti $\alpha = 0.877$ je větší než $\alpha = 0.05$, proto je nulová hypotéza přijata.

Vícenásobné porovnání (Sheffeho procedura)

Hypotéza H ₀	Průměrný párový rozdíl	Meze konfidenčního intervalu		Závěr
		Dolní	Horní	
$P_1 = P_2$	0.052	-0.246	0.350	akceptována
$P_1 = P_3$	0.010	-0.288	0.308	akceptována
$P_2 = P_3$	-0.042	-0.340	0.256	akceptována

Byly vzájemně porovnávány vztahy pro zadané kombinace úrovní.
Nulová hypotéza $H_0 : \mu_i = \mu_j$ je přijata pro všechny dvojice, protože jejich intervalový odhad (konfidenční interval) obsahuje nulu.

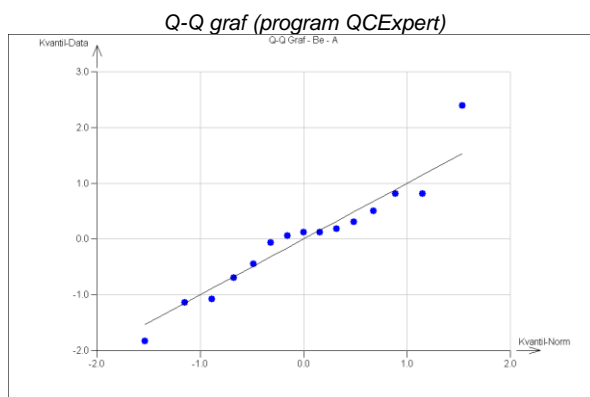
Zkouška transformace

Korelační koeficient, R: 0.281

Korelační koeficient má hodnotu 0.281, je blízký nule ($R < 0.6$) není nutné provést transformaci dat.

Grafy:

Q-Q graf ukazuje na shodu s teoretickým normálním rozdělením.

Závěr:

Testovací kritérium 0.133 je nižší než kvantil $F(1-\alpha, 2, 12)$, proto je nulová hypotéza H_0 akceptována.

Pomocí analýzy rozptylu bylo zjištěno, že přípravné práce třech laborantů neměly vliv na výsledek analýzy. Laboranti dodrželi předepsaný postup.

Úloha 2 Dvozměrná ANOVA bez opakování

Zadání

V laboratoři jsou dva atomové absorpční spektrometry stejného výrobce (AAS1:SpectrAA300A , AAS2: SpectrAA880)

Na obou přístrojích pracují 4 odborní pracovníci, kteří si připravili reálný vzorek vody s známým přídatkem standardu. Je nutné rozhodnout, zda kvalitu stanovení ovlivnili odborní pracovníci nebo přístroje.

Data: obsah As ($\mu\text{g/l}$)

Odborný pracovník	AAS1	AAS2
1	49.8	50.2
2	51.0	49.5
3	49.5	48.5
4	47.6	49.0

Program: **ADSTAT**

Modul: **Analýza rozptylu**

Řešení: **Anova # 2P**

Řešení:

Průměry a efekty úrovní

Proveden výpočet parametrů sloupcových a řádkových průměrů, celkového průměru, sloupcových a řádkových efektů.

Celkový průměr			49.387	Reziduální rozptyl		1.3119
Faktor A			Faktor B			
Úroveň	Průměr	Efekt	Úroveň	Průměr	Efekt	
1	50.000	0.61250	1	49.475	0.0875	
2	50.250	0.86250	2	49.300	-0.0875	
3	49.000	-0.38750				
4	48.300	1.0875				

Tukeyho C = 5.0894

Interakce mezi odbornými pracovníky a přístroji nepředpokládáme. Efekt interakce je nevýznamný.

Tabulka ANOVA

Faktor A

Hypotézy:

H_0 : Efekty faktoru A jsou nulové

H_A : Efekty faktoru A nejsou nulové

Tabulkový kvantil $F(1-\alpha, n-1, mn-m-n) = 19.164$

Faktor B

Hypotézy:

H_0 : Efekty faktoru B jsou nulové

H_A : Efekty faktoru B nejsou nulové

Tabulkový kvantil $F(1-\alpha, m-1, mn-m-n) = 18.513$

Zdroj rozptylu	Stupně volnosti	Součet čtverců	Průměrný čtverec	Testovací kritérium	Závěr H0 je	Spočtená hlad. významnosti
Mezi úrovněmi A	n-1=3	4.9038	1.6346	1.246	akceptována	0.474
Mezi úrovněmi B	m-1=1	0.061249	0.061249	0.047	akceptována	0.849
Rezidua	mn-m-n=2	2.6238	1.3119			
Celkový	mn-1=7	7.5888	1.0841			

Faktor A

Fisher – Snedecorovo testační kritérium nabývá hodnoty 1.264, která je nižší než je kvantil $F(1, \alpha, 3, 2) = 19.164$, spočtená hladina významnosti $\alpha = 0.474$ je větší než $\alpha = 0.05$, proto je nulová hypotéza přijata a vliv faktoru A není statisticky významný.

Kvalita stanovení včetně přípravy vzorku není ovlivněna odbornými pracovníky.

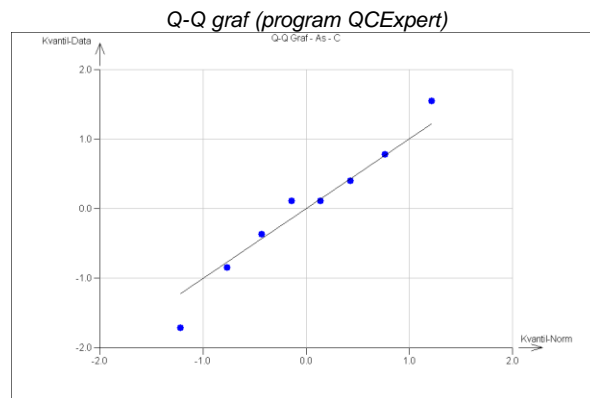
Faktor B

Fisher – Snedecorovo testační kritérium nabývá hodnoty 0.047, která je nižší než je kvantil $F(1, \alpha, 1, 2) = 18.513$, spočtená hladina významnosti $\alpha = 0.849$ je větší než $\alpha = 0.05$, proto je nulová hypotéza přijata a vliv faktoru B není statisticky významný.

Stanovení neovlivňuje typ přístroje SpectrAA.

Q-Q graf

Většina dat splňuje normalitu.

Závěr:

Z uvedených údajů vyplývá, že ani jeden z faktorů, t.j. odborní pracovníci a uvedené typy přístroje stejného výrobce, nemají vliv na kvalitu výsledků měření.

Úloha 3 Dvojrozměrná ANOVA s opakováním

Zadání

V laboratoři na přístroji HITACHI (P1) a Specol (P2) dvě laborantky (L1,L2) proměřovaly koncentrace formaldehydu v absorpčním roztoku. Na každém přístroji provedla každá laborantka tři opakovaná měření. Pomocí analýzy rozptylu zjistěte, zda na výsledek analýzy má vliv laborantka nebo typ přístroje.

Data: Formaldehyd (mg/l)

laborant	P1	P2
L1	0.354	0.360
	0.358	0.355
	0.356	0.352
L2	0.355	0.350
	0.349	0.352
	0.352	0.350

Program: **ADSTAT**

Modul: **Analýza rozptylu**

Řešení: **Anova # 2B**

Celkový průměr	0.35358	Reziduální rozptyl	0.000076667		
Faktor A			Faktor B		
Úroveň	Průměr	Efekt	Úroveň	Průměr	Efekt
1	0.35583	0.0022500	1	0.35400	0.00041667
2	0.35133	-0.0022500	2	0.35317	-0.00041667

Interakce mezi odbornými pracovníky a přístroji nepředpokládáme. Efekt interakce je nevýznamný.

Tabulka ANOVA pro model bez interakce faktorů A,B

Faktor A

Hypotézy:

H_0 : Efekty faktoru A jsou nulové

H_A : Efekty faktoru A nejsou nulové

Tabulkový kvantil $F(1-\alpha, n-1, mn(o-1)) = 4.459$

Faktor B

Hypotézy:

H_0 : Efekty faktoru B jsou nulové

H_A : Efekty faktoru B nejsou nulové

Tabulkový kvantil $F(1-\alpha, m-1, mn(o-1)) = 4.459$

Zdroj rozptylu	Stupně volnosti	Součet čtverců	Průměrný čtverec	Testovací kritérium	Závěr H0 je	Spočtená hlad. významnosti
Mezi úrovněmi A	$n-1=1$	0.000060750	0.0000060750	8.807	zamítnuta	0.016
Mezi úrovněmi B	$m-1=1$	0.0000020834	0.0000020834	0.302	akceptována	0.596
Rezidua	$(n-1)(m-1)=9$	0.000062083	0.0000068982			
Celkový	$mno-1=11$	0.00012492	0.0000113556			

Faktor A

Fisher – Snedecorovo testační kritérium nabývá hodnoty 8.807, která je vyšší než je kvantil $F(1-\alpha, 1, 11) = 4.459$, spočtená hladina významnosti $\alpha = 0.016$ je nižší než $\alpha = 0.05$, proto je nulová hypotéza zamítnuta a vliv faktoru A je statisticky významný.

Stanovení je ovlivněno prací laborantky.

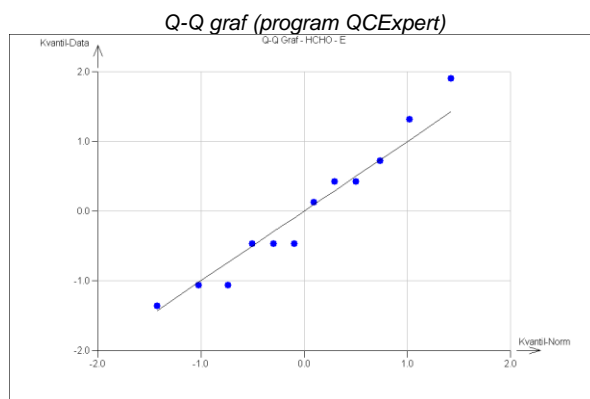
Faktor B

Fisher – Snedecorovo testační kritérium nabývá hodnoty 0.302, která je nižší než je kvantil $F(1-\alpha, 1, 11) = 4.459$, spočtená hladina významnosti $\alpha = 0.596$ je větší než $\alpha = 0.05$, proto je nulová hypotéza přijata a vliv faktoru B není statisticky významný.

Stanovení neovlivňuje typ přístroje.

Q-Q graf

Většina dat splňuje normalitu.

Zkouška transformace

Korelační koeficient, R : 0.5161

Korelační koeficient má hodnotu 0.5161, je blízký nule ($R < 0.6$), není nutné provést transformaci dat.

Závěr:

Dvoufaktorová analýza rozptylu s opakováním prokázala vliv práce laborantek při stanovení formaldehydu.

Vliv přístroje nebyl prokázán.